

АЛЕКСАНДЪР ПУШКИН МАЙСТОРЪТ НА КОВЧЕЗИ

Превод от руски: Симеон Владимиров, 1987

chitanka.info

Не е ли всеки нов ковчег бял косъм в старата вселена?

Державин

Последните партушини на майстора на ковчези Адриян Прохоров бяха натоварени на катафалката и двата дръгливи коня за четвърти път се затътриха от Басманна към Никитска, където майсторът се преселваше с цялото си семейство. След като заключи дюкяна, той закова на вратата обява, че къщата се продава и дава под наем, и пеша се запъти към новото си жилище. Приближавайки се към жълтата къщичка, която толкова отдавна блазнеше въображението му и най-последно я беше купил за порядъчна сума, старият майстор на ковчези с учудване почувствува, че сърцето му не се радва. Като прекрачи непознатия праг и намери в новото си жилище бъркотия, той въздъхна за вехтата къщурка, където цели осемнадесет години всичко вървеше по най-строг ред; взе да се кара на двете си дъщери и на слугинята за мудността им и се залови да им помага. Скоро настъпи ред; иконостасът, долапът със съдовете, масата, диванът и креватът заеха определените им места в задната стая; в кухнята и гостната се настаниха изделията на стопанина: ковчези от всички цветове и разни размери, така също шкафове с траурни шапки, мантии и факли. Над вратата се появи форма, която изобразяваше дебел Амур с наведен факел в ръката, с надпис: „Тук се продават и облицоват ковчези, обикновени и боядисани, така също дават се под наем и се поправят стари“. Момичетата влязоха в стаята си. Адриян обиколи жилището си, седна до прозореца и заповяда да приготвят самовара.

Образованият читател знае, че Шекспир и Уолтър Скот са представили своите гробокопачи като веселяци и шегаджии, та с тази противоположност по-силно да смаят въображението ни. От уважение към истината ние не можем да следваме примера им и сме принудени да признаем, че характерът на нашия майстор на ковчези абсолютно отговаряше на мрачния му занаят. Адриян Прохоров обикновено беше навъсен и замислен. Той нарушаваше мълчанието си, кажи-речи, само за да сгълчи дъщерите си, когато ги завареше да стоят без работа и да

зятат през прозореца минувачите, или за да иска за своите произведения прекомерна цена от онези, които имаха нещастieto (а понякога и удоволствието) да се нуждаят от тях. И така, седейки до прозореца и пиейки седмата чаша чай, Адриян беше потънал както обикновено в печални размишления. Той си мислеше за поройния дъжд, който преди седмица беше срещнал до самата градска застава погребението на запасния бригадир. Много мантии се бяха свили от дъжда, много шапки се бяха изкривили. Беше предвидил неизбежните разходи, защото старият му запас от погребални одеяния изпадаше в жалко състояние. Надяваше се да си изкара загубата от старата търговка Трюхина, която вече около година се намираще на смъртно легло. Но Трюхина береше душа на Разгуляй и Прохоров се страхуваше да не би наследниците ѝ въпреки обещанието им да ги домързи да пращат за него толкова далеч и да се споразумеят с най-близкия доставчик.

Тези размишления бяха ненадейно прекъснати от три франкмасонски удара по вратата. „Кой е?“ — попита майсторът. Вратата се отвори и в стаята влезе човек, в когото от пръв поглед можеше да се познае немец занаятчия, и с весел вид се приближи до майстора. „Извинявайте, любезни съседе — каза той на онзи руски език, който и досега не можем да слушаме без смях, — извинявайте, че ви попречих... аз желяех час по-скоро да се запозная с вас. Аз съм обущар, името ми е Готлиб Шулц и живея отсреща, в къщичката, която е срещу вашите прозорци. Утре празнувам сребърната си сватба и моля вас и вашите дъщери да обядвате приятелски в моя дом.“ Поканата беше благосклонно приета. Майсторът на ковчези помоли обущаря да седне и изпие чаша чай и благодарение на открития характер на Готлиб Шулц те скоро се разприказваха дружелюбно. „Как върви търговията на ваша милост?“ — попита Адриян. „Е-хе-хе — отвърна Шулц, — криво-ляво. Не мога да се оплача. Макар че, разбира се, моята стока не е като вашата — живият може да мине без ботуши, а мъртвият без ковчег не може.“ — „Истина е — забеляза Адриян, — обаче ако живият няма с какво да си купи ботуши, няма що да се сърдиш, той си ходи бос; а бедният мъртвец си взема ковчеза и безплатно.“ Разговорът им продължи псе в тоя дух известно време още; най-последно обущарят стана и се сбoguва с майстора на ковчези, като повтори поканата си.

На другия ден, точно в дванадесет часа, майсторът на ковчези и дъщерите му излязоха от портата на новокупената къща и се запътиха към съседа. Няма да описвам нито руския кафтан на Адриян Прохоров, нито европейските премени на Акулина и Даря, като в случая се отклоня от приетия от сегашните романисти обичай. Смятам обаче, че не е излишно да отбележа, че и двете моми си сложиха жълти шапки и червени обувки, което правеха само в тържествени случаи.

Тясната квартирка на obuцаря беше изпълнена с гости, повечето немци занаятчии с жените и калфите си. От руснаците служители беше само един стражар, чухонецът Юрко, който беше успял да спечели, въпреки скромния си чин, особената благосклонност на стопанина. Близо двадесет и пет години беше служил с този чин вярно и честно, както пощенският раздавач на Погорелски. Пожарът в дванадесета година, унищожавайки първопрестолната столица, беше помел и неговата жълта будка. Но веднага след изгонването на прага на мястото ѝ се появи нова, сивкава, с бели колонки в дорийски стил, и Юрко беше започнал да се разхожда около нея с алебарда и шаячна ризница. Той беше познат на повечето немци, които живееха около Никитската порта: някои от тях дори бяха нощували при Юрко в неделя срещу понеделник. Адриян веднага се запозна с него като с човек, от когото рано или късно можеше да има нужда, и когато гостите се наредиха на трапезата, те седнаха един до друг. Господин и госпожа Шулц и дъщеря им, седемнадесетгодишната Лотхен, обядвайки с гостите, същевременно носеха ядене и пиене и помагаха на готвачката да сервира. Бирата се лееше. Юрко ядеше за четирима; Адриян не му отстъпваше; дъщерите му се правеха на скромни; разговорът на немски език от час на час ставаше все по-шумен. Изведнъж домакинът помоли за внимание и докато отваряше една бутилка, високо произнесе на руски: „За здравето на моята добра Луиза!“ Полушампанското бликна в пяна. Домакинът нежно целуна руменото лице на четиридесетгодишната си дружка и гостите шумно пиха за здравето на добрата Луиза. „За здравето на любезните ми гости!“ — обяви домакинът, отваряйки втора бутилка — и гостите му благодариха, като отново пресушиха чашите си. И наздравниците се заредиха една след друга: пиха наздравица за всеки гост поотделно, пиха наздравица за Москва и за цяла дузина германски градчета, пиха наздравица за всички цехове общо и за всеки специално, пиха наздравица за

майсторите и калфите. Адриян пи усърдно и толкова се развесели, че сам предложи някакъв шеговит тост. Изведнъж един от гостите, дебел хлебар, вдигна чашата и възкликна: „За здравето на онези, за които работим, unserer Kundleute!^[1]“ Предложението както всички други беше прието радостно и единогодушно. Гостите започнаха да се кланят един другиму, шивачът на обушаря, обушарят на шивача, хлебарят и на двамата, всички на хлебаря и тъй нататък. Посред тези взаимни поклони Юрко се развика, обръщайки се към съседа си: „Хайде де! Пий, драги мой, за здравето на твоите мъртъвци.“ Всички се разкикотиха, но майсторът на ковчези се докачи и се намръщи. Никой не забеляза това, гостите продължаваха да пият и камбаните вече биеха за вечерня, когато станаха от трапезата.

Гостите се разотидоха късно и повечето от тях пийнали. Дебелият хлебар и книговезецът, чието лице сякаш беше в червена сахтиянова подвързия, отведоха под ръка Юрко в будката му, като спазваха в случая руската поговорка: „Взаем брашно тъпкано се връща“. Майсторът на ковчези се върна у дома пиан и сърдит. „Какво значи всичко това всъщност — разсъждаваше той гласно, — с какво моят занаят е по-непочтен от другите? Та да не би майсторът на ковчези да е брат на палача? На какво се смеят тези поганци? Да не би майсторът на ковчези да е панаирджийски палячо? Щеше ми се да ги поканя за новата къща, да им дам едно ядене и пиене: но няма го майстора! Ще поканя онези, за които работя — мъртъвците православни.“ — „Какво говориш, драги — каза слугинята, която в това време го събуваше. — Какви ги плещиш? Прекръсти се! Ще кани мъртъвците на веселба! Какъв ужас!“ — „Бога ми, ще ги поканя — продължи Адриян, — и още утре. Моля, заповядайте, благодетели мои, утре вечер у дома да се повеселим: ще ви нагостя с каквото бог дал.“ С тези думи майсторът на ковчези се отправи към кревата и скоро захърка.

Навън беше още тъмно, когато събудиха Адриян. Търговката Трюхина се беше поминала същата нощ и пратеник от нейния управител пристигна на кон при Адриян с тази вест. Майсторът на ковчези му даде за това десетаче за водка, облече се набързо, взе файтон и потегли за Разгуляй. Пред вратата на покойницата вече стоеше полиция и се разхождаха търговци, усетили като гарвани леш. Покойницата лежеше на масата, жълта като восък, но още

необезобразена от тлението. Около нея се трупаха роднини, съседи и домашни. Всички прозорци бяха отворени; горяха свещи; свещениците четяха молитви. Адриян отиде при племенника на Трюхина, младо търговче с модерен сюртук, и му съобщи, че ковчегът, свещите, покровът и другите погребални принадлежности ще му бъдат доставени веднага в пълна изправност. Наследникът му благодари разсеяно и каза, че за цената няма да се пазари — за всичко разчита на неговата съвест. Майсторът както винаги се закле, че няма да му вземе по-скъпо; размени си многозначителен поглед с управителя и потегли да върши работа. Цял ден снова с файтон от Разгуляй до Никитската порта; привечер уреди всичко и си тръгна пеша, като освободи файтонджията. Нощта беше лунна. Майсторът благополучно стигна до Никитската порта. При църквата „Възнесение“ му подвижна нашият познат Юрко и като го позна майстора, пожела му лека нощ. Беше късно. Майсторът приближаваше вече къщата си, когато изведнъж му се стори, че някой се приближи до неговата порта, отвори вратичката и се скри зад нея. „Какво ли значи това? — помисли Адриян. — Кой ли пак има нужда от мене? Дали не се вмъкна у дома крадец? Не ходят ли любовници при моите глупачки? И таз добра!“ И майсторът мислеше вече да повика на помощ приятеля си Юрко. В този момент още някой се приближи до вратичката и се канеше да влезе, но като видя тичащия стопанин, спря се и свали триъгълната си шапка. Лицето му се стори познато на Адриян, но в бързината не успя добре да го види. „Вие сте дошли при мен — каза задъхан Адриян, — влезте де, заповядайте.“ — „Не се церемони, драги — отвърна онзи глухо, — върви напред; показвай пътя на гостите!“ Адриян дори нямаше време да се церемони. Вратичката беше отворена, той тръгна по стълбите и онзи след него. Стори му се, че из стаите му се разхождат хора. „Каква е тази дяволщина!“ — помисли си той и побърза да влезе... но краката му се подкосиха. Стаята беше пълна с мъртъвци. Луната осветяваше през прозореца жълтите им и сини лица, хлътналите уста, мътните, полузатворени очи и изострените носове... Адриян с ужас позна в тях хората, погребани с негова помощ, и в госта, който влезе заедно с него, бригадира, погребан по време на поройния дъжд. Те всички, дамите и мъжете, наобиколиха майстора с поклони и приветствия освен един бедняк, неотдавна безплатно погребан, който, стеснявайки се и срамувайки се от дрипите си, не се приближи и стоеше смирено в

ъгъла. Всички останали бяха облечени благоприлично: покойниците с бонета и ленти, мъртъвците служители с мундири, но с небръснати бради, търговците с празнични кафтани. „Виждаш ли, Прохоров — каза бригадирът от името на цялото почитаемо общество, — ние всички се вдигнахме при твоята покана; у дома са само онези, които вече не могат да станат, които съвсем са се разложили, и тези, от които са останали само кости без кожа, но и от тях един не можа да се стърпи — толкова му се искаше да те посети...“ В този момент един малък скелет се промъкна през навалищата и се приближи до Адриян. Черепът му ласкаво се усмихваше на майстора. Тук-таме по него като на върлина висяха парчета светлозелено и червено сукно и вехт лен, а костите на краката му се блъскаха в големите кавалерийски ботуши като бутало в чутура. „Ти не ме позна, Прохоров — каза скелетът. — Помниш ли запасния гвардейски сержант Пьотър Петрович Курилкин, същия, на когото в хиляда седемстотин деветдесет и девета продаде първия си ковчег, и то чамов за дъбов?“ С тези думи мъртвецът му протегна костените си обятия, но Адриян, окопитвайки се, закрещя и го отблъсна. Пьотър Петрович се олюля, падна и целият се разпиля. Между мъртъвците се понесе недоволен ропот; всички се застъпиха за честта на другаря си, нахвърлиха се срещу Адриян с ругатни и заплахи и клетият домакин, зашеметен от виковете им и почти задушен, изгуби самообладание, строполи се върху костите на запасния гвардейски сержант и изпадна в несвяст.

Слънцето вече отдавна огряваше леглото, на което лежеше майсторът на ковчези. Най-послед той отвори очи и видя пред себе си слугинята, която разпалваше самовара. С ужас си спомни всичките вчерашни произшествия. Трюхина, бригадирът и сержантът Курилкин смътно се мярнаха във въображението му. Той мълчаливо очакваше слугинята да поведе с него разговор и да му съобщи за последиците от нощните приключения.

— Здравата се успа ти, драги ми Адриян Прохорич — каза Аксиния, като му подаваше халата. — Идва да те търси съседът, шивачът, отбива се и тукашният стражар със съобщение, че днес приставът е именяк, но ти си почиваше и не искахме да те будим.

— А идваха ли за покойницата Трюхина?

— Покойница ли? Мигар е умряла?

— Ама че глупачка! Че нали ти ми помага да уреждаме погребението й?

— Какво приказваш, драги? Да не си мръднал нещо или още не ти е минало от вчерашното пиене? Какво погребение е имало вчера? Ти цял ден гуля при немеца — върна се пиан, строполи се в постелята и спа чак докато камбаните не удариха за литургия.

— Така ли? — запита зарадваният майстор на ковчези.

— То се знае, че е така — отвърна слугинята.

— Е, щом е така, давай по-скоро чая и повикай дъщерите.

[1] Нашите клиенти (нем.). — Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.